

УДК 658:005.5/96

Братун Владислав Миколайович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0001-7769-0615

Кравчук Андрій Олександрович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID ID 0009-0001-0207-4949

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МАЛОМУ БІЗНЕСІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена аналізу управління ризиками у малому бізнесі в умовах інформатизації. Розглянуто основні виклики, пов'язані з інтеграцією інформаційних систем, зокрема CRM і ERP-систем, ідентифікацією кіберризиків та забезпеченням безпеки даних. Запропоновано стратегічні підходи до мінімізації ризиків, акцентовано на ролі людського фактора, фінансових аспектів і технологічної адаптації. Дослідження показує, що успішне впровадження цифрових технологій може сприяти підвищенню стійкості та ефективності малого бізнесу.

Ключові слова: управління ризиками, малий бізнес, інформатизація, CRM, ERP, кібербезпека, цифрові технології.

Постановка проблеми. Малий бізнес стикається з новими викликами в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій. Інформатизація відкриває можливості для автоматизації процесів, покращення обслуговування клієнтів і оптимізації управління ресурсами. Водночас інтеграція цифрових рішень супроводжується низкою ризиків, зокрема технічними збоями, витоками даних, кіберзагрозами та фінансовими труднощами. Це створює необхідність розробки стратегій управління інформаційними ризиками, які враховують як технічні, так і організаційні аспекти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ризики, пов'язані з цифровими технологіями, розглядалися у роботах багатьох дослідників. Ф. Найт вперше розділив поняття ризику та невизначеності, що є актуальним для аналізу інформаційних ризиків [10]. У. Бек у своїй концепції "суспільства ризику" підкреслював глобальний характер нових загроз, таких як кібератаки [11]. Праці М. Міллера та Ф. Модільяні дозволяють застосувати фінансові підходи до оцінки витрат, пов'язаних з інформатизацією [10]. Незважаючи на це, інтеграція CRM і ERP-систем у малому бізнесі потребує подальшого дослідження, особливо з акцентом на мінімізацію ризиків під час цифровізації.

Мета статті. Метою статті є дослідження підходів до управління ризиками у малому бізнесі в умовах інформатизації. Особливу увагу приділено оцінці ризиків, пов'язаних із впровадженням CRM і ERP-систем, ідентифікації кіберзагроз та розробці стратегій адаптації бізнесу до сучасних цифрових реалій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Малий бізнес є фундаментальною складовою економіки, яка відіграє важливу роль у забезпеченні динамічності ринків, створенні робочих місць та формуванні соціально-економічної стабільності. Він відрізняється своєю гнучкістю, здатністю швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, а також тісними взаємозв'язками з локальними спільнотами. Ця форма підприємництва стає основою для інновацій, адже обмеженість ресурсів стимулює творчий підхід до вирішення бізнес-завдань[2].

Малий бізнес охоплює різноманітні галузі: від виробництва й торгівлі до послуг та технологічних стартапів. Його економічна сутність полягає у створенні додаткової вартості, задоволенні споживчих потреб і забезпеченні конкуренції на ринку. Соціальний вимір малого бізнесу виявляється у його здатності сприяти розвитку регіонів, зменшенню рівня безробіття та підтримці підприємницької активності населення. Особливістю малого бізнесу є обмежений масштаб діяльності, що визначається кількістю працівників, розміром доходу або обсягом капіталу. Ці параметри варіюються залежно від країни та регіону, що ускладнює його універсальну дефініцію [4]. Разом із тим, невеликі підприємства мають ключову конкурентну перевагу – персоналізований підхід до клієнтів. Ця риса стає вирішальною в умовах зростаючого попиту на унікальні продукти та послуги. У контексті глобалізації та цифровізації малий бізнес стикається з новими викликами та можливостями. Доступ до міжнародних ринків через онлайн-платформи відкриває перспективи для масштабування, проте одночасно збільшує конкуренцію. Інформатизація сприяє оптимізації бізнес-процесів, але вимагає значних інвестицій у технології та кібербезпеку. Функціонування малого бізнесу суттєво залежить від зовнішнього середовища: регуляторної політики, рівня підтримки з боку держави, доступності фінансування та економічної стабільності. Державні програми підтримки, грантові ініціативи та зменшення податкового тиску є важливими факторами для стимулювання розвитку малого підприємництва. Однак без здатності до інноваційного мислення, гнучкості та стратегічного планування малий бізнес втрачає можливість залишатися конкурентоспроможним у сучасних умовах. Таким чином, малий бізнес є не лише економічною, але й соціальною категорією, яка визначає якість життя громадян, розвиток регіонів та стабільність економіки. Його потенціал, хоча й обмежений у ресурсах, є невичерпним у своїй здатності створювати цінність для суспільства [2].

Поняття ризиків є багатогранним і різнобічно вивченим у наукових дослідженнях, охоплюючи різні підходи та класифікації. Ризики досліджуються в економіці, менеджменті, соціології та інших дисциплінах, що спричинило виникнення численних підходів до їхнього визначення та структуризації [5]. Поняття ризиків у наукових дослідженнях розглядається з різних перспектив, що обумовлює багатогранність їх трактувань. Одним із найбільш впливових є економічний підхід, запропонований Ф. Найтом, який розділяв ризик і невизначеність. У межах цього підходу ризик трактується як вимірювана ймовірність подій, тоді як невизначеність залишається поза кількісними оцінками [10]. Й. Шумпетер доповнив цю ідею, підкреслюючи роль ризику як невід'ємної складової підприємницької діяльності, що стимулює інновації [9].

Менеджерський підхід концентрується на практичному аспекті управління ризиками. Наприклад, Г. Хаберлін і Р. Аткінсон акцентували увагу на процесах ідентифікації, оцінки та моніторингу ризиків у бізнес-середовищі. Цей підхід наголошує на тому, що ризики – це не лише загроза, а й можливість для вдосконалення організаційної стратегії [12]. Соціологічний погляд на ризики, представлений У. Беком, розглядає їх у контексті взаємодії людей і суспільних структур. Концепція «суспільства ризиків» підкреслює зростаючу роль невизначеності у сучасному світі, де технологічний прогрес супроводжується виникненням нових, складно передбачуваних ризиків. Бек стверджував, що ризики є глобальними за своїм характером і вимагають колективного підходу до їх подолання [11]. Системний підхід зосереджується на ризиках як частині взаємозалежних елементів складних систем. П. Друкер і Л. фон Берталанфі розглядали ризики як явища, що мають каскадний ефект, тобто вплив одного ризику може викликати непередбачувані наслідки в інших компонентах системи. Такий погляд важливий для аналізу складних бізнес-структур і глобальних процесів [3].

Фінансовий підхід, який розвивали М. Міллер і Ф. Модільяні, зосереджується на ризиках, пов'язаних із коливаннями ринкових умов, вартістю капіталу чи інвестиційними рішеннями. У цьому контексті ризики розглядаються як категорія, яку можна мінімізувати за допомогою

стратегій диверсифікації, хеджування чи оцінки волатильності [10]. Таким чином, кожен підхід до ризиків пропонує унікальну перспективу, збагачуючи розуміння цього складного явища. Від невизначеності в економіці до впливу на соціальні системи та фінансові рішення, ризики залишаються багатограним концептом, що потребує комплексного аналізу. Різні науковці пропонували свої підходи до класифікації ризиків, що дозволяє систематизувати їх за різними критеріями (табл. 1).

Таблиця 1. Підходи науковців до визначення ризиків

Підхід	Науковці	Основна ідея
Економічний	Френк Найт, Йозеф Шумпетер	Ризик як вимірювана ймовірність подій, тоді як невизначеність не піддається кількісній оцінці. Шумпетер акцентував увагу на ролі ризику в стимулюванні інновацій у бізнесі.
Менеджерський	Ганс Хаберлін, Роберт Аткінсон	Ризик — це фактор, який може вплинути на досягнення цілей організації. Включає процеси ідентифікації, оцінки, управління та моніторингу ризиків у бізнесі.
Соціологічний	Ульріх Бек	Концепція «суспільства ризиків», де ризики впливають на глобальні соціальні структури. Підкреслюється необхідність колективних підходів до їх управління.
Системний	Людвіг фон Берталанфі, Пітер Друкер	Ризики як частина складних систем, де взаємозалежні компоненти можуть викликати каскадні наслідки. Підхід акцентує на системному аналізі ризиків.
Фінансовий	Мертон Міллер, Франко Модільяні	Ризики пов'язані з волатильністю ринкових умов, інвестиційними рішеннями та вартістю капіталу. Важливі стратегії мінімізації, як-от диверсифікація чи хеджування.

Джерело: узагальнено автором на підставі [3; 10; 11; 12]

Таким чином, кожен підхід до ризиків пропонує унікальну перспективу, збагачуючи розуміння цього складного явища. Від невизначеності в економіці до впливу на соціальні системи та фінансові рішення, ризики залишаються багатограним концептом, що потребує комплексного аналізу. Управління інформаційними ризиками полягає у виявленні, оцінці, мінімізації та моніторингу загроз, які можуть виникнути через використання інформаційних технологій. З огляду на зростаючу залежність малого бізнесу від цифрових систем, інформаційні ризики набувають критичного значення. Вони охоплюють загрози кібербезпеці, витоки даних, технічні збої, людські помилки та недоліки в інтеграції технологій [12]. Здатність ідентифікувати ці ризики та розробляти стратегії їх пом'якшення стає ключовою умовою для ефективного функціонування бізнесу в умовах інформатизації. Інформатизація суттєво змінює природу операційних ризиків малого бізнесу. З одного боку, автоматизація та цифрові інструменти оптимізують бізнес-процеси, зменшують витрати часу й ресурсів, а також підвищують точність операцій. З іншого боку, впровадження нових технологій створює додаткові ризики, такі як залежність від цифрової інфраструктури, вразливість до кібератак, ризик втрати даних через технічні несправності або програмні помилки. Наприклад, збій у хмарних платформах, на яких зберігаються критично важливі бізнес-дані, може паралізувати діяльність підприємства. Людський фактор також

залишається значущим — неправильне використання або недостатня обізнаність персоналу щодо роботи з інформаційними системами може спричинити операційні проблеми [9].

Для зниження ризиків, пов'язаних із впровадженням нових інформаційних систем, необхідно застосовувати комплексний стратегічний підхід. Основні компоненти такого підходу включають [8]:

1. Попередній аналіз ризиків: До впровадження інформаційної системи слід провести детальний аналіз її можливого впливу на операційні процеси та визначити потенційні загрози.

2. Тестування: Впровадження нових систем має починатися з пілотних проєктів, що дозволяє виявити недоліки на ранніх етапах і уникнути масштабних проблем.

3. Навчання персоналу: Підготовка працівників до роботи з новими технологіями знижує ймовірність помилок і сприяє більш ефективному використанню системи.

4. Застосування резервних копій: Регулярне створення резервних копій даних мінімізує ризики втрати важливої інформації.

5. Вибір надійного постачальника: Компанія-постачальник інформаційних рішень має забезпечувати відповідний рівень підтримки, оновлення систем і захисту від кібератак.

6. Моніторинг: Постійний контроль за роботою інформаційної системи дозволяє оперативно виявляти проблеми та усувати їх.

Оцінка ризиків при інтеграції автоматизованих CRM та ERP-систем є важливим аспектом управління інформаційними технологіями в організаціях, зокрема в малому бізнесі. Інтеграція цих систем має на меті покращення бізнес-процесів, підвищення ефективності управління ресурсами, автоматизацію операцій і збільшення клієнтської задоволеності. Проте впровадження таких систем супроводжується численними ризиками, які можуть вплинути на функціональність бізнесу, фінансові показники та стратегічні результати. Одним із ключових ризиків є технічна складність інтеграції CRM та ERP-систем, особливо у випадках, коли підприємство використовує різноманітні програмні рішення, які можуть бути несумісними між собою. Ця проблема виникає через різницю у програмних архітектурах, протоколах передачі даних чи форматах інформації. Неправильна конфігурація систем або недостатня увага до деталей може призвести до збоїв у роботі систем, що негативно вплине на ключові бізнес-процеси [3].

Ще одним важливим аспектом оцінки ризиків є забезпечення безпеки даних. Інтеграція CRM та ERP-систем передбачає обробку великих обсягів даних, зокрема конфіденційної інформації про клієнтів, фінансових операцій і внутрішніх процесів. Недостатній рівень кіберзахисту під час впровадження таких систем може створити вразливості, які згодом можуть бути використані зловмисниками. Втрата або витік даних є одним із найбільших ризиків, оскільки це може завдати не лише фінансових збитків, а й серйозно вплинути на репутацію компанії. Фінансовий аспект також відіграє важливу роль у процесі оцінки ризиків інтеграції. Вартість впровадження CRM та ERP-систем часто є значною, особливо для малого бізнесу, і включає не лише вартість самих програм, а й витрати на навчання персоналу, технічну підтримку, оновлення інфраструктури та можливі додаткові витрати у випадку помилок. Непередбачені фінансові витрати можуть призвести до перевищення бюджету, що поставить під загрозу стабільність бізнесу [4]. Людський фактор залишається одним із найбільш вагомих ризиків. Персонал, який не пройшов відповідне навчання, може неефективно використовувати системи або робити помилки, які призводять до втрат даних чи збоїв у роботі. Опір змінам також може стати бар'єром для успішної інтеграції систем. Працівники можуть сприймати нові технології як загрозу для своїх звичних робочих процесів, що знижує загальну продуктивність [3].

Процес оцінки ризиків передбачає комплексний підхід, який включає аналіз можливих сценаріїв, фінансове моделювання, проведення тестових інтеграцій та оцінку впливу на

бізнес-процеси. Важливо не лише ідентифікувати ризики, а й оцінити ймовірність їх настання та потенційний вплив на організацію. Наприклад, SWOT-аналіз дозволяє визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, пов'язані з інтеграцією. Це дає змогу підприємству розробити стратегію мінімізації ризиків. Таким чином, оцінка ризиків під час інтеграції CRM та ERP-систем є багатовимірним завданням, яке охоплює технічні, фінансові, організаційні та людські аспекти. Успішне впровадження таких систем можливе лише за умови глибокого аналізу потенційних ризиків, їхньої мінімізації та створення стратегії для подолання можливих проблем. Це не лише забезпечує безперебійність роботи систем, а й сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства [2].

Розвиток бізнесу в Україні під час війни є складним і багатовимірним процесом, що вимагає інтегрованих рішень для стабілізації економічної ситуації, збереження робочих місць і підтримки підприємств у надзвичайних умовах. В умовах високої невизначеності ефективна стратегія управління ризиками стає не лише бажаною, але й обов'язковою складовою для забезпечення життєздатності бізнесу та проектів. Така стратегія включає ідентифікацію ризиків, їхню оцінку, розробку заходів для їх мінімізації та постійний моніторинг. Ідентифікація ризиків є відправною точкою будь-якого управлінського рішення. Цей етап передбачає визначення загроз, які можуть вплинути на бізнес, використовуючи інструменти, такі як мозковий штурм, аналіз даних минулих періодів або консультації з експертами. Для українського бізнесу під час війни ключові ризики включають перебої у логістиці, нестабільність постачання ресурсів, втрату споживачів через міграцію, а також загрозу фізичної безпеки активів і персоналу [5]. Оцінка ризиків є наступним етапом і дає змогу класифікувати виявлені загрози за їхньою ймовірністю та масштабом впливу. Це важливо для визначення пріоритетів у розробці заходів реагування. Наприклад, ризик втрати ключових співробітників може мати високий рівень впливу на роботу компанії, що вимагає невідкладних дій для його мінімізації, таких як створення програм утримання персоналу чи впровадження механізмів резервного заміщення [4].

Планування пом'якшення ризиків є центральною частиною стратегії управління. Воно охоплює створення конкретних заходів для зниження ймовірності реалізації ризиків або пом'якшення їхнього впливу. Наприклад, у відповідь на ризик перебоїв у постачанні підприємства можуть запроваджувати диверсифікацію ланцюгів постачання, створення запасів ресурсів або переходити на альтернативні технології виробництва. Водночас для фінансових ризиків можуть бути задіяні страхування чи хеджування. Моніторинг і перегляд стратегій управління ризиками є важливою складовою цього процесу. Ризики можуть змінюватися залежно від зовнішніх обставин, таких як військова ситуація, регуляторні зміни чи економічна динаміка. Тому регулярний аналіз ефективності застосованих заходів дозволяє адаптувати стратегії до нових умов [6]. Постійний зворотний зв'язок і гнучкість у прийнятті рішень забезпечують здатність організації оперативно реагувати на зміни й уникати негативних наслідків. Таким чином, управління ризиками в умовах війни є динамічним процесом, що вимагає не лише аналітичного підходу, але й високого рівня адаптивності. Використання комплексної стратегії управління ризиками дозволяє не лише уникати загроз, але й знаходити нові можливості для розвитку бізнесу, що є ключовим для збереження стійкості підприємств у кризовий період [7].

Аналіз стратегії управління підприємницькими ризиками під час війни в Україні набуває особливого значення через надзвичайно нестабільні умови, що впливають на всі аспекти діяльності бізнесу. У такій ситуації ефективно управління ризиками потребує інтеграції різних підходів, що враховують економічні, соціальні та психологічні аспекти. Розробка плану екстрених заходів є одним із базових елементів управління ризиками. Це включає створення чітких алгоритмів дій на випадок виникнення непередбачуваних обставин, таких як загроза фізичної безпеки, порушення логістичних ланцюгів чи збоїв в постачанні. Плани

екстрених заходів повинні передбачати альтернативні варіанти дій, наприклад, тимчасове перенесення операцій до безпечніших регіонів, забезпечення резервів ресурсів або організацію дистанційної роботи. Регулярне оцінювання ризиків та оновлення стратегій відповідно до змін у ситуації дозволяє бізнесу зберігати гнучкість і адаптивність. У воєнний час ризики мають динамічний характер, що вимагає постійного моніторингу ключових показників і умов. Для цього можна використовувати інструменти SWOT-аналізу, моделі сценарного планування чи методи прогнозування. Оперативне оновлення стратегій забезпечує здатність швидко реагувати на виклики та запобігати можливим втратам [8].

Розробка програм психологічної підтримки є важливою складовою стратегії управління ризиками. Умови війни створюють високий рівень стресу для працівників, клієнтів та партнерів, що може негативно вплинути на продуктивність і взаємодію в команді. Програми, спрямовані на підтримку психічного здоров'я, такі як консультації психологів, тренінги зі стресостійкості чи групи взаємодопомоги, сприяють стабілізації емоційного стану персоналу та підвищенню їхньої залученості [12]. Співпраця з міжнародними організаціями відкриває можливості для обміну досвідом та отримання додаткової підтримки. Такі організації часто мають багаторічний досвід роботи в кризових умовах і можуть запропонувати практичні рекомендації щодо управління ризиками. Крім того, міжнародні партнери можуть надавати фінансову чи технічну допомогу, яка є критично важливою для збереження життєздатності бізнесу в умовах війни. Реалізація соціальних програм для допомоги постраждалим від війни має не лише гуманітарне значення, а й стратегічну користь для бізнесу. Такі програми зміцнюють репутацію компанії, підвищують рівень довіри з боку клієнтів та партнерів, а також сприяють покращенню соціального клімату в регіоні. Соціальна відповідальність стає ключовим елементом у формуванні довгострокових відносин із громадою [3]. Таким чином, управління підприємницькими ризиками під час війни вимагає інтегрованого підходу, який враховує як безпосередні загрози для бізнесу, так і більш широкі соціальні та психологічні аспекти. Комплексний характер стратегій дозволяє не лише мінімізувати ризики, а й сприяти стійкому розвитку навіть у найскладніших умовах.

Формування ефективної стратегії управління ризиками для вітчизняного бізнесу в умовах воєнного конфлікту є важливим елементом підтримки стійкості підприємств і забезпечення їх адаптації до мінливого середовища. Така стратегія дозволяє мінімізувати вплив негативних факторів, підвищуючи ефективність управління і забезпечуючи довгострокову стабільність. Ключовими елементами успіху є глибоке розуміння потенційних загроз, застосування проєктивного планування та впровадження механізмів постійного моніторингу. У складних умовах війни розвиток малого бізнесу в Україні є важливим фактором для підтримки національної економіки [2]. Малий бізнес стикається з численними викликами, такими як порушення ланцюгів постачання, зниження купівельної спроможності споживачів, скорочення ринкових можливостей і загальна економічна нестабільність. Однак саме цей сектор економіки має значний потенціал для адаптації та розвитку за рахунок гнучкості, інноваційності та близькості до локальних потреб. Застосування мікроекономічного аналізу може надати вітчизняним підприємствам інструменти для ефективного прийняття рішень і адаптації до нових реалій. Оптимізація розподілу ресурсів дозволяє бізнесу забезпечити ефективніше використання обмежених фінансових, матеріальних та людських ресурсів. Аналіз витрат і вигод стає критично важливим для оцінки економічної доцільності різних стратегій, особливо за умов обмеженого доступу до фінансування та зростання операційних витрат [6]. Окрему увагу варто приділити стратегії ціноутворення, яка має враховувати зміну попиту та пропозиції на ринках у воєнний час. Еластичність попиту, структура ринку та поведінка конкурентів стають ключовими аспектами для вибору оптимальної цінової політики, що сприятиме утриманню клієнтів і збереженню доходів. Аналіз структури ринку

також допомагає підприємствам ідентифікувати нові можливості, такі як незадоволені потреби споживачів, які можуть виникнути через зміну умов у період конфлікту [7].

Сприяння підприємству та інноваціям у секторі малого бізнесу є важливим чинником економічного зростання та відновлення. Інноваційні рішення можуть стати відповіддю на нові виклики, зокрема через впровадження цифрових технологій, автоматизацію процесів чи розробку нових продуктів і послуг. Доступ до фінансування, включаючи державні програми підтримки, гранти та кредитні лінії, є необхідною умовою для стимулювання інновацій та забезпечення операційної стійкості бізнесу. Крім того, розвиток підприємницьких навичок і навчання працівників сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств у складних умовах. Інвестиції у людський капітал, підтримка співпраці між підприємствами та створення умов для обміну досвідом дозволяють малим підприємствам ефективніше адаптуватися до змін [1].

Узагальнюючи, малий бізнес під час війни виступає не лише як економічний суб'єкт, а й як джерело соціальної та економічної стабільності для регіонів і країни загалом. Інтеграція сучасних управлінських інструментів, підтримка з боку держави та міжнародних організацій, а також інноваційний підхід до вирішення проблем створюють основу для забезпечення стійкого розвитку малого бізнесу навіть у надзвичайно складних умовах.

Висновки. Управління ризиками в умовах інформатизації малого бізнесу є ключовим фактором забезпечення його стійкості та ефективності. Використання інформаційних систем, таких як CRM і ERP, значно покращує операційну діяльність, однак потребує ретельного аналізу ризиків. Для мінімізації можливих загроз необхідно розробляти комплексні стратегії, що включають оцінку технічних, фінансових і організаційних ризиків, навчання персоналу та впровадження механізмів кіберзахисту. Інформатизація, попри супутні виклики, може стати потужним інструментом для підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу, за умови ефективного управління ризиками.

ЛІТЕРАТУРА

1. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>.
2. Бортнік, С. (2022). Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (36). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1169>
3. Бугай, В. З., Бугай, В. З., Мацюк, О. В., & Мацюк, А. В. (2017). Ризик-менеджмент як інструмент підвищення ефективності господарювання. URL: https://easterneurope-ebm.in.ua/journal/10_2017/10_2017.pdf#page=36
4. Віннікова, І. І., & Марчук, С. В. (2017). Ризики в малому бізнесі. *Економіка та суспільство*, (11), 177-180. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-11-2017.pdf#page=177>
5. Жигір А.А. Різновиди підприємницьких ризиків та їх класифікація. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063>.
6. Косович, Б. І., & Дмитрук, В. О. (2020). Ризики розвитку малого підприємництва в сучасних умовах глобалізації. *Економіка та держава*, (5), 88-92. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4615&i=14>
7. Красота, О. В., & Кір'єв, І. С. (2021). Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності. *Ефективна економіка*, (2), 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf.
8. Кушнір Р.О. Бізнес. Покрокова інструкція створення системного, ефективного і прописаного бізнесу в Україні. Львів : Коло, 2019. 447 с.
9. Лучик С. Проблеми і перспективи розвитку малого і середнього бізнесу: монографія / за ред. д.е.н., професора С.Д. Лучик; Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. Чернівці: Технодрук, 2021. 400 с.
10. Овдіук, О. М. (2024). Теорія та методологія управління ризиком в підприємницькій діяльності. *Ефективна економіка*, (4). URL: http://eprints.zu.edu.ua/39572/1/Ovdiuk_%D0%9F%D0%95%D0%A7%D0%90%D0%A2%D0%AC%20%282%29.pdf

11. Семенчук, І. С. (2021). Концепт «Суспільство ризику» У. Бека. ББК 60.5 3 41, 130. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/8734/document.pdf#page=130>
12. Тулуб, О. М. (2018). Управління ризиками компанії на основі міжнародних стандартів ризик-менеджменту. In International Scientific and Practical Conference World science (Vol. 4, No. 3, pp. 16-20). ROST. URL: <http://ws-conference.com/>.

REFERENCES

1. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. URL: <https://www.iso.org/ru/standard/65694.html>.
2. Bortnik, S. (2022). Funktsionuvannia maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku. Ekonomika ta suspilstvo, (36). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1169>
3. Buhai, V. Z., Buhai, V. Z., Matsiuk, O. V., & Matsiuk, A. V. (2017). Ryzyk-menedzhment yak instrument pidvyshchennia efektyvnosti hospodariuvannia. URL: https://easterneurope-bm.in.ua/journal/10_2017/10_2017.pdf#page=36
4. Vinnikova, I. I., & Marchuk, S. V. (2017). Ryzyky v malomu biznesi. Ekonomika ta suspilstvo, (11), 177-180. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-11-2017.pdf#page=177>
5. Zhyhir A.A. Riznovydy pidpriemnytskykh ryzykiv ta yikh klasyfikatsiia. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063>.
6. Kosovych, B. I., & Dmytruk, V. O. (2020). Ryzyky rozvytku maloho pidpriemnytstva v suchasnykh umovakh hlobalizatsii. Ekonomika ta derzhava, (5), 88-92. URL: <http://www.economy.in.ua/index.php?op=1&z=4615&i=14>
7. Krasota, O. V., & Kiriev, I. S. (2021). Osoblyvosti rozvytku maloho pidpriemnytstva v umovakh porushennia makroekonomichnoi stabilnosti. Efektyvna ekonomika, (2), 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/100.pdf.
8. Kushnir R.O. Biznes. Pokrokovia instruksiiia stvorennia systemnoho, efektyvnoho i propysanoho biznesu v Ukraini. Lviv : Kolo, 2019. 447 s.
9. Luchyk S. Problemy i perspektyvy rozvytku maloho i serednoho biznesu: monohrafiia / za red. d.e.n., profesora S.D. Luchyk; Chernivetskyi torhovelnoekonomichnyi instytut KNTEU. Chernivtsi: Tekhnodruk, 2021. 400 s.
10. Ovdiiuk, O. M. (2024). Teoriia ta metodolohiia upravlinnia ryzykom v pidpriemnytskii diialnosti. Efektyvna ekonomika, (4). URL: http://eprints.zu.edu.ua/39572/1/Ovdiiuk_%D0%9F%D0%95%D0%A7%D0%90%D0%A2%D0%AC%20%282%29.pdf
11. Semenчук, І. С. (2021). Kontsept «Suspilstvo ryzyku» У. Бека. ББК 60.5 Z 41, 130. URL: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/8734/document.pdf#page=130>
12. Tulub, O. M. (2018). Upravlinnia ryzykamy kompanii na osnovi mizhnarodnykh standartiv ryzyk-menedzhmentu. In International Scientific and Practical Conference World science (Vol. 4, No. 3, pp. 16-20). ROST. URL: <http://ws-conference.com/>.

Bratun Vladyslav Mykolayovych
(Postgraduate student of PVNZ "European University")

Kravchuk Andriy Oleksandrovych
(Postgraduate student of PVNZ "European University")

TITLE OF THE ARTICLE

Abstract. The article is devoted to the analysis of risk management in small business in the context of informatization. The main challenges associated with the integration of information systems, in particular CRM and ERP systems, the identification of cyber risks and ensuring data security are considered. Strategic approaches to minimizing risks are proposed, emphasizing the role of the human factor, financial aspects and technological adaptation. The study shows that the successful implementation of digital technologies can contribute to increasing the sustainability and efficiency of small business.

Keywords: risk management, small business, informatization, CRM, ERP, cybersecurity, digital technologies.